Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

24 февруари 2022 година*

„Преюдициално запитване — Вътрешен пазар на природен газ — Директива 2009/73/ЕО — Член 2, точка 3 — Понятие „пренос“ — Член 23 — Правомощия за вземане на решение по отношение на свързването на съоръжения за съхранение, на съоръжения за регазификация на втечнен природен газ и на промишлени клиенти към газопреносната система — Член 32, параграф 1 — Достъп на трети страни — Възможност за пряко свързване на крайни клиенти към системата за пренос на природен газ“

По дело C-290/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Конституционен съд, Латвия) с акт от 11 юни 2020 г., постъпил в Съда на 30 юни 2020 г., в рамките на производство по дело

„Latvijas Gāze“ AS,

при участието на:

Latvijas Republikas Saeima,

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: A. Prechal, председател на втори състав, изпълняваща функцията на председател на трети състав, J. Passer (докладчик), F. Biltgen, L. S. Rossi и N. Wahl, съдии,

генерален адвокат: G. Pitruzzella,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за „Latvijas Gāze“ AS, от L. Liepa, advokāts,

* Език на производството: латвийски.

– за Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, първоначално от R. Irklis, а впоследствие от I. Birziņš,

– за латвийското правителство, първоначално от K. Pommere и V. Soņeca, а впоследствие от K. Pommere, в качеството на представители,

– за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

– за финландското правителство, от H. Leppo, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от O. Beynet и A. Sauka, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 6 октомври 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, точка 3, член 23 и член 32, параграф 1 от Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (ОВ L 211, 2009 г., стр. 94).

2 Запитването е отправено в рамките на конституционна жалба, подадена от „Latvijas Gāze“ AS срещу решение на Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (Комисия за регулиране на обществените услуги, Латвия) (наричана по-нататък „регулаторният орган“), съгласно което всеки ползвател на природен газ може при определени условия да се свърже към системата за пренос на природен газ без посредничеството на оператора на газоразпределителната мрежа.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2009/73

3 Съгласно съображения 3, 4, 8, 14, 16, 23—26 и 61 от Директива 2009/73/ЕО:

„(3) Свободите, които Договорът гарантира на гражданите на Съюза — inter alia, свободното движение на стоки, свободата на установяване и свободата на предлагане на услуги — са постижими единствено в условията на напълно отворен пазар, който позволява на всички потребители свободно да избират своя доставчик и всички доставчици свободно да извършват доставки на своите клиенти.

(4) Въпреки това понастоящем съществуват препятствия пред продажбата на газ в Общността при условия на равнопоставеност, без дискриминация и пречки. По-специално, все още не съществуват недискриминационен достъп до мрежата и еднакво ефективно ниво на регулаторен надзор във всяка държава членка.

[…]

(8) Единствено отстраняването на стимулите за вертикално интегрираните предприятия да дискриминират конкурентите си по отношение на достъпа до мрежите и инвестициите може да осигури ефективно отделяне. Отделянето на собствеността, което предполага определянето на собственика на мрежата за системен оператор и независимостта му от свързаните с доставката и производството интереси, е ефективен и стабилен начин за разрешаване на вътрешно присъщия конфликт на интереси и за гарантиране сигурността на доставките. Поради тази причина Европейският парламент, в своята резолюция от 10 юли 2007 г. относно перспективите за вътрешния пазар на газ и електроенергия [(ОВ C 175 E, 2008 г., стр. 206)], посочи отделянето на собствеността на равнище пренос като най-ефективния инструмент, чрез който да се стимулират инвестиции в инфраструктура по недискриминационен начин, на равнопоставен достъп на нови участници до мрежата и на прозрачност на пазара. […]

[…]

(14) Когато на 3 септември 2009 г. предприятие, което притежава газопреносна система, е част от вертикално интегрирано предприятие, на държавите членки следователно следва да бъде предоставен избор между отделяне на собствеността и създаване на системен оператор или преносен оператор, които са независими от свързаните с доставката и производството интереси.

[…]

(16) Пълната ефективност на възможните решения за създаване на независим системен оператор или независим преносен оператор следва да се гарантира чрез конкретни допълнителни правила. Правилата за независим преносен оператор осигуряват подходяща регулаторна рамка за гарантиране на лоялна конкуренция, достатъчно инвестиции, достъп за нови участници на пазара и интегриране на пазарите на природен газ. Ефективното отделяне чрез независим преносен оператор следва да се основава на стълб от организационни мерки и мерки, свързани с управлението на операторите на газопреносни системи, и на стълб от мерки, свързани с инвестициите, свързването в мрежата на нови производствени мощности и интеграцията на пазарите посредством регионално сътрудничество. Независимостта на оператора на газопреносна система следва също така, inter alia, да се гарантира чрез определени „периоди за анализ“, по време на които не се упражнява никаква управленска или друга подобна дейност, предоставяща достъп до същата информация, която е възможно да бъде придобита при упражняването на управленска дейност във вертикално интегрираното предприятие. Моделът на ефективно отделяне чрез независим преносен оператор е в съответствие с изискванията, определени от Европейския съвет на неговото заседание от 8 и 9 март 2007 г.

[…]

(23) Следва да се вземат допълнителни мерки, за да се осигурят прозрачни и недискриминационни тарифи за достъп до пренос. Тези тарифи следва да бъдат приложими за всички потребители на недискриминационна основа. Когато съоръжение за съхранение, временно съхранение или спомагателна услуга се експлоатира в достатъчно конкурентен пазар, може да бъде позволен достъп на основата на прозрачни и недискриминационни пазарно основани механизми.

(24) Необходимо е да бъде гарантирана независимостта на системните оператори на системи за съхранение, за да бъде подобрен достъпът на трети страни до съоръжения за съхранение, които са технически и/или икономически нужни, за да им [се] даде […] възможност да снабдяват клиентите ефикасно. […]

(25) Недискриминационният достъп до разпределителната мрежа определя достъпа надолу по веригата до клиентите на дребно. […] За да бъдат създадени условия на равнопоставеност на пазара на дребно, дейностите на операторите на разпределителни системи следва да бъдат наблюдавани, за да не им се дава възможност да се възползват от вертикалната си интеграция по отношение на конкурентното си положение на пазара, особено по отношение на битовите и малките небитови клиенти.

(26) Държавите членки следва да вземат конкретни мерки за подпомагане на по-широкото използване на биогаз и газ от биомаса, на чиито производители следва да се предоставя недискриминационен достъп до газовата система, при условие че този достъп е постоянно съвместим със съответните технически правила и стандарти за безопасност.

[…]

(61) Съгласно Регламент (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета [от 13 юли 2009 г. относно условията за достъп до газопреносни мрежи за природен газ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1775/2005 (ОВ L 211, 2009 г., стр. 36)], [Европейската комисия] може да приема насоки за постигане на необходимата степен на хармонизация. Такива насоки, които представляват обвързващи мерки за изпълнение, също с оглед на някои разпоредби на настоящата директива, са полезен инструмент, който при необходимост може бързо да бъде адаптиран“.

4 Съгласно член 2 от тази директива:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1. „предприятие за природен газ“ означава всяко физическо или юридическо лице, което изпълнява поне една от следните функции: производство, пренос, разпределение, доставка, закупуване или съхранение на природен газ, включително на ВПГ [втечнен природен газ], и което отговаря за свързаните с тези функции търговски, технически задачи и/или задачи по поддръжка, с изключение на крайните клиенти;

[…]

3. „пренос“ означава транспортирането на природен газ по мрежа, съставена предимно от тръбопроводи с високо налягане, различна от добивна тръбопроводна мрежа и различна от частта от тръбопроводите с високо налягане, използвана основно предимно в контекста на местното разпределение на природен газ, с оглед на доставката му на клиенти, но невключващо самата доставка;

[…]

5. „разпределение“ означава преноса на природен газ по местни или регионални мрежи от газопроводи с оглед доставянето му до клиентите като не се включва доставката;

[…]

7. „доставка“ означава продажбата, включително препродажбата на природен газ, включително ВПГ на клиенти;

[…]

9. „съоръжение за съхранение“ означава съоръжение, което се използва за съхранение на природен газ и което е собственост и/или се експлоатира от предприятие за природен газ, включително частта от съоръженията за ВПГ, която се използва за съхранение, но с изключение на частта, която се използва за добивни операции, и с изключение на съоръженията, запазени изключително за оператори на газопреносни системи за осъществяване на дейността им;

[…]

11. „съоръжение за ВПГ“ означава терминал, който се използва за втечняването на природен газ, или за внасянето, разтоварването и регазификацията на втечнения природен газ, и включва спомагателни услуги и временно съхранение, необходими за процеса на регазификация и последващата доставка към газопреносната система, но не включва частите от терминалите за ВПГ, които се използват за съхранение;

[…]

24. „клиент“ означава клиент на едро или краен клиент на природен газ или предприятие за природен газ, което закупува природен газ;

25. „битов клиент“ означава клиент, който закупува природен газ за негово собствено битово потребление;

26. „небитов клиент“ означава клиент, който закупува природен газ, който не е за [негови] собствени битови нужди;

27. „краен клиент“ означава клиент, който закупува природен газ за негови собствени нужди;

[…]“.

5 Член 8 от посочената директива, озаглавен „Технически правила“, предвижда:

„Регулаторните органи, когато държавите членки са предвидили това, или държавите членки осигуряват определянето на критерии за техническа безопасност и разработването и публикуването на технически правила, които определят минималните технически изисквания за проектиране и експлоатация за свързването към системата от съоръжения за ВПГ, съоръжения за съхранение, други газопреносни или газоразпределителни системи и директни газопроводи. Тези технически правила осигуряват оперативната съвместимост на системите и са обективни и недискриминационни. Агенцията може да отправи подходящи препоръки за постигане на съвместимост на тези правила, където е подходящо. […]“.

6 Член 9 от същата директива, озаглавен „Отделяне на газопреносни системи и оператори на газопреносни системи“, гласи следното:

„1. Държавите членки гарантират, че считано от 3 март 2012 г.:

а) всяко предприятие, което притежава газопреносна система, функционира като оператор на газопреносна система;

б) едно и също лице или едни и същи лица нямат право:
   i) да упражняват пряко или непряко контрол върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, както и да упражняват пряко или непряко контрол или права върху оператори на газопреносна система или върху газопреносна система; нито
   (ii) да упражняват пряко или непряко контрол върху оператор на газопреносна система или върху газопреносна система, и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат права върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка;

в) едно и също лице или едни и същи лица нямат право да определят членове на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи, на оператор на газопреносна система или на газопреносна система, както и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат права върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка; и

г) едно и също лице няма право да бъде член на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи едновременно на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, и на оператор на газопреносна система или на газопреносна система.

[…]

8. Когато на 3 септември 2009 г. газопреносната система принадлежи на вертикално интегрирано предприятие, държава членка може да вземе решение да не прилага параграф 1.

В този случай съответната държава членка извършва едно от следните действия:

а) определя независим системен оператор в съответствие с член 14; или

б) изпълнява разпоредбите на глава IV“.

9. Когато на 3 септември 2009 г., газопреносната система принадлежи на вертикално интегрирано предприятие и са налице договорености, които гарантират независимостта на оператора на газопреносната система по-надеждно в сравнение с разпоредбите на глава IV, държава членка може да реши да не прилага параграф 1.

[…]“.

7 Съгласно член 23 от Директива 2009/73, озаглавен „Правомощия за вземане на решение по отношение на свързването на съоръжения за съхранение, на съоръжения за регазификация на ВПГ и на промишлени клиенти към газопреносната система“:

„1. Операторът на газопреносна система е длъжен да определи и публикува прозрачни и ефикасни процедури и тарифи за недискриминационно свързване на съоръжения за съхранение, на съоръжения за регазификация на ВПГ и на промишлени клиенти към газопреносната система. Тези процедури подлежат на одобрение от регулаторния орган.

2. Операторът на газопреносна система няма право да откаже свързването на ново съоръжение за съхранение, съоръжение за регазификация на ВПГ или промишлен клиент на основание, че са възможни бъдещи ограничения на наличния капацитет на мрежата или допълнителни разходи, свързани с необходимото увеличение на капацитета. Операторът на газопреносната система осигурява достатъчен входен и източен капацитет за новите връзки“.

8 Член 32 от тази директива, озаглавен „Достъп на трети страни“, предвижда в параграф 1:

„Държавите членки осигуряват прилагането на система за достъп на трети страни до газопреносната и газоразпределителната система и съоръженията за ВПГ, на базата на публикувани тарифи, приложими за всички привилегировани клиенти, включително предприятията за доставка, и които се прилагат обективно и без дискриминация между ползвателите на системата. Държавите членки гарантират, че тези тарифи или методиките, които определят изчисляването им, са одобрени преди влизането им в сила в съответствие с член 41 от регулаторен орган, посочен в член 39, параграф 1, и че тези тарифи и методиките, когато се одобряват само методиките, са публикувани преди влизането им в сила“.

9 Член 41 от споменатата директива, озаглавен „Задължения и правомощия на регулаторния орган“, предвижда в параграф 1:

„Регулаторният орган има следните задължения:

[…]

м) да наблюдава времето, за което операторите на газопреносните и газоразпределителните системи извършват междусистемни връзки и ремонти;

[…]“.

Регламент № 715/2009

10 Съгласно член 1, първа алинея, буква а) от Регламент № 715/2009, изменен с Решение на 2010/685/ЕС на Комисията от 10 ноември 2010 г. (ОВ L 293, 2010 г., стр. 67) (наричан по-нататък „Регламент № 715/2009“), последният цели по-специално да установи недискриминационни правила за условия за достъп до газопреносни системи, като се вземат предвид специалните характеристики на националните и регионалните пазари, с оглед обезпечаване на нормалното функциониране на вътрешния пазар на газ.

11 Съгласно член 23, параграф 2 от същия регламент насоките по-специално за определянето на техническата информация, необходима на ползвателите на мрежата, за да получат ефективен достъп до системата, и определянето на всички важни точки по отношение на изискванията за прозрачност, включително информацията, която трябва да се публикува във всички важни точки, и графика за публикация на тази информация, са установени в приложение I към посочения регламент по отношение на операторите на преносни системи.

12 Точка 3.2 от приложение I към посочения регламент, озаглавена „Определение на всички важни точки във връзка с изискванията за прозрачност“, гласи следното:

„1. Важните точки следва да включват най-малко следните точки:
   а) всички входни и изходни точки към и от дадена газопреносна мрежа, експлоатирана от определен оператор на преносна система, с изключение на тези изходни точки, които са свързани с единичен краен потребител, и също с изключение на тези входни точки, които са свързани пряко към добивна инсталация на единичен производител, която се намира в ЕС;

   […]

2. Информацията за единични крайни потребители и за добивни инсталации, която не е включена в определението за важни точки, формулирано в 3.2.1, подточка а), следва да се публикува в сумарен вид на съдържащо смисъл равнище, поне по отношение на всяка балансова зона. Това сумирано представяне на единични крайни потребители и на производствени инсталации, изключени от определението за важни точки, формулирано в 3.2.1, подточка а), се разглежда, при прилагането на настоящото приложение, като една важна точка“.

Латвийското право

13 Член 84.[1], параграф 1 от Enerģētikas likums (Закон за енергетиката) от 3 септември 1998 г. (Latvijas Vēstnesis, 1998 г., № 273/275) в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Законът за енергетиката“), гласи:

„Регулаторният орган одобрява разработените от оператора на газопреносната система правила за свързване към мрежата за пренос на природен газ на производителите на биометан, операторите на системата за ВПГ и клиентите на природен газ, както и разработените от оператора на газоразпределителната система правила за свързване към газоразпределителната система на клиентите на природен газ. Тези правила трябва да бъдат обективно и икономически оправдани, справедливи, равноправни и прозрачни. Регулаторният орган може да предложи преразглеждане на тези правила за свързване и да поиска от съответния оператор

на системата за природен газ да представи проект на правна уредба в това отношение в определен срок“.

14 С Решение № 1/7 от 18 април 2019 г. регулаторният орган одобрява „Правила за свързване към мрежата за пренос на природен газ на производителите на биометан, операторите на системата за ВПГ и потребителите на природен газ“. Съгласно тези правила по-специално всеки потребител на природен газ може да се свърже към преносната система на природен газ, без посредничеството на оператора на газоразпределителната система, в съответствие с процедурата и предвидените условия.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 До 3 април 2017 г. Latvijas gāze, жалбоподател в главното производство, е единственото предприятие, което в качеството си на вертикално интегрирано предприятие осъществява дейност на латвийския пазар, за да осигури закупуването, съхранението, преноса, разпределението и търговията с природен газ.

16 След тази дата в рамките на процеса на либерализация на пазара на природен газ в Латвия е създадено „Conexus Baltic Grid“ AS чрез отделяне от жалбоподателя в главното производство. На това дружество, в което жалбоподателят в главното производство не е акционер, е прехвърлено управлението на националната инфраструктура за пренос на природен газ и на единната система за пренос на природен газ.

17 В рамките на същия този процес като дъщерно дружество на жалбоподателя в главното производство е учредено „Gaso“ AS. Това дружество предоставя по силата на лиценз услуга по разпределение на природен газ в Латвия. Жалбоподателят в главното производство е единствен акционер в това дружество и съгласно посочения лиценз последното е единственият оператор на системата за разпределение на природен газ в тази държава членка.

18 На 18 април 2019 г. на основание член 84.[1], параграф 1 от Закона за енергетиката регулаторният орган приема Решение № 1/7.

19 Жалбоподателят в главното производство сезира запитващата юрисдикция, Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Конституционен съд, Латвия), с конституционна жалба за отмяна на това решение.

20 Жалбоподателят в главното производство твърди по-специално че видно от член 23 от Директива 2009/73, установена от държава членка правна уредба може да позволи прякото свързване на клиентите на природен газ към газопреносна система само при условие че операторът на разпределителна система им е отказал такова свързване по технически причини или по причини, свързани с експлоатацията, или ако съществуват други обективни причини, които налагат прякото свързване на тези клиенти към газопреносната система.

21 Регулаторният орган обаче счита, че нито националното законодателство, нито член 23, параграф 1 от Директива 2009/73 предвиждат ограничения в областта на свързването на инсталации на клиентите на природен газ към газопреносната система.

22 Според запитващата юрисдикция на пръв поглед от член 2, точка 3 от Директива 2009/73 следва, че преносът на природен газ като вид дейност по доставка на природен газ изключва по-специално преноса на природен газ по част от тръбопроводната мрежа с високо налягане, използвана основно за разпределение на природен газ на местно равнище с оглед на доставката му на крайния клиент.

23 Според тази юрисдикция обаче от член 23 от Директива 2009/73 следва, че промишлените клиенти или поне новите промишлени клиенти могат да се свържат към система за пренос на природен газ. Впрочем от подготвителните работи по тази директива следва, че понятието „промишлени клиенти“, което не е определено от нея, може да обхваща крайните „небитови клиенти“ по смисъла на член 2, точка 26 от посочената директива.

24 Освен това запитващата юрисдикция иска да се установи дали принципът на достъп на трети страни до вътрешния пазар на природен газ, закрепен в член 32, параграф 1 от Директива 2009/73, с оглед на целта на тази директива за защита на интересите на потребителите трябва непряко да се прилага спрямо крайните клиенти. Предвид това според тази юрисдикция от решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др. (C-239/07, EU:C:2008:551), изглежда, следва по аналогия, че тази разпоредба от Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл, че определя задълженията на държавите членки само по отношение на достъпа на трети страни до системите за пренос и разпределение на природен газ, а не и по отношение на свързването им към тези системи.

25 При тези обстоятелства Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Конституционен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 23 и член 32, параграф 1 от Директива 2009/73 да се тълкуват в смисъл, че държавите членки следва да приемат правна уредба, съгласно която, от една страна, всеки краен клиент може да избира към какъв вид система — преносна или разпределителна — да се свърже и от друга страна, операторът на системата е длъжен да му разреши да се свърже към съответната система?

2) Трябва ли член 23 от Директива 2009/73 да се тълкува в смисъл, че държавите членки са длъжни да приемат правна уредба, съгласно която се разрешава свързване към газопреносната система единствено на небитов краен клиент (т.е. единствено на промишлен клиент)?

3) Трябва ли член 23 от Директива 2009/73, и по-специално понятието „нов […] промишлен клиент“, да се тълкува в смисъл, че този член установява задължение за държавите членки да приемат правна уредба, съгласно която се разрешава свързване към газопреносната система единствено на небитов краен клиент (т.е. единствено на промишлен клиент), който преди това не е бил свързан към разпределителната система?

4) Трябва ли член 2, [точка] 3 и член 23 от Директива 2009/73 да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба на държава членка, съгласно която преносът на природен газ включва транспортирането на природен газ директно към системата за доставка на природен газ на крайния клиент?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

26 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 23 и член 32, параграф 1 от Директива 2009/73 трябва да се тълкуват в смисъл, че държавите членки следва да приемат правна уредба, съгласно която, от една страна, всеки краен клиент може да избира да се свърже към преносна или към разпределителна система на природен газ и от друга страна, операторът на съответната система е длъжен да му разреши да се свърже към посочената система.

27 На първо място, що се отнася до член 32, параграф 1 от Директива 2009/73, най-напред следва да се отбележи, че текстът на тази разпоредба е аналогичен на текста на член 20, параграф 1 от Директива № 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО (ОВ L 176, 2004 г., стр. 37; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 61), както и впрочем на текста на член 32, параграф 1 от Директива № 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, 2009 г., стр. 55).

28 В това отношение Съдът е постановил, че член 20 от Директива 2003/54 трябва да се тълкува в смисъл, че не уточнява задълженията, възложени на държавите членки във връзка с присъединяването на клиенти към електроенергийните мрежи, а само задълженията им по отношение на достъпа до тези мрежи (вж. в този смисъл решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 42).

29 От една страна обаче, както отбелязва генералният адвокат в точки 24, 25 и 62 от заключението си, от правната уредба на Съюза следва, че вътрешният пазар на природен газ е организиран по начин, сходен с този на електроенергията.

30 От друга страна, понятията „достъп“ и „свързване“ към системата фигурират в Директива 2009/73 със същото значение като откроените от Съда понятия в решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др. (C-239/07, EU:C:2008:551, т. 40—42), що се отнася до Директива 2003/54.

31 Всъщност от съображения 4, 8 и 23—26 от Директива 2009/73 по-специално следва, че както в Директива 2003/54, понятието „достъп“ до системата е свързано в Директива 2009/73 с доставката на природен газ, включваща по-специално качеството, редовността и разходите за услугата, и често се използва в контекста на гарантирането на недискриминационни тарифи. В този смисъл достъпът до системата се разбира по същество като правото да се използва системата за природен газ. В замяна на това от членове 8 и 23, както и от член 41, параграф 1, буква м) от Директива 2009/73 по-специално следва, че подобно на понятието, използвано в Директива 2003/54, понятието „свързване“ се отнася до физическата връзка с посочената система за природен газ (вж. по аналогия решение от 9 октомври 2008 г. по дело Sabatauskas и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 40—42).

32 Освен това както в Директива 2003/54, така и в Директива 2009/72 по отношение на електроенергията, преносът и разпределението на природен газ, както са определени в член 2, точки 3 и 5 от Директива 2009/73, не включват доставката му. Така за

привилегированите клиенти правото на достъп до системата се упражнява чрез доставчик, който тези клиенти трябва да могат да избират свободно, както е посочено в съображение 3 от последната директива, като тази свобода на избор се гарантира по същия начин ако доставчикът ги свързва към преносна или към разпределителна система (вж. по аналогия решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 43).

33 Оттук следва, че подобно на член 20, параграф 1 от Директива 2003/54, член 32, параграф 1 от Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл че предвижда задълженията на държавите членки по отношение само на достъпа до системите, а не на свързването към тях (вж. по аналогия решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 42). Следователно тази разпоредба не може да се тълкува в смисъл, че задължава тези държави да впишат в съответното си законодателство правото на всеки краен клиент да се свърже към системата за пренос на природен газ.

34 На второ място, такова задължение не може да бъде изведено и от член 23 от посочената директива.

35 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 9 от Директива 2009/73 във връзка със съображение 14 от нея държавите членки трябва да извършат отделяне на газопреносните системи и на операторите на газопреносни системи от структурите за производство и доставка съгласно един от следните модели, а именно отделянето на собствеността, което предполага определянето на собственика на мрежата за системен оператор и независимостта му от структурите за доставка и производство (наричан по-нататък „първият модел на отделяне“), създаването на независим системен оператор (наричан по-нататък „вторият модел на отделяне“) или създаването на независим оператор на газопреносна система (наричан по-нататък „третият модел на отделяне“).

36 Впрочем само когато съответната държава членка реши да не използва първия модел на отделяне, тази държава членка трябва да определи, както предвижда член 9, параграф 8, буква а) от Директива 2009/73, независим системен оператор в съответствие с член 14 (втори модел на отделяне) или да изпълни, съгласно член 9, параграф 8, буква б) от Директивата, разпоредбите на глава IV (трети модел на отделяне) (вж. в този смисъл решение от 3 декември 2020 г., Комисия/Белгия (Пазари на електроенергия и на природен газ), C-767/19, EU:C:2020:984, т. 48).

37 Всъщност, както се посочва в съображение 16 от Директива 2009/73, в случай че съответната държава членка е избрала втория или третия модел на отделяне, следва да се осигури пълната ефективност на тези разрешения посредством конкретни допълнителни правила, а именно правила, различни от съдържащите се в член 9, параграфи 1—7 от тази директива. Тези „конкретни допълнителни правила“ са съответно разпоредбите на член 14 от посочената директива и на глава IV от същата директива, към която спада член 23.

38 Обратно, спрямо съответната държава членка не се прилагат тези допълнителни правила, когато тя избере да приложи първия модел на отделяне (вж. по аналогия решение от 26 октомври 2017 г., „Българска енергийна борса“, C-347/16, EU:C:2017:816, т. 33—35).

39 В настоящия случай, както отбелязва генералният адвокат в точки 38—40 от заключението си, от данните, с които разполага Съдът, следва, че при прилагането на Директива 2009/73 Република Латвия, изглежда, е избрала първия модел на отделяне.

40 Оттук следва, освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция трябва да извърши, че член 23 от Директива 2009/73 изглежда ирелевантен за разрешаването на спора в главното производство.

41 При всички положения, ако член 23 от Директива 2009/73 следва да се приложи в настоящия случай, тази разпоредба не може да се тълкува в смисъл, че задължава държавите членки да предвидят правото на всеки краен клиент да се свърже при всички обстоятелства към системата за пренос на природен газ.

42 По силата на член 23, параграф 2 от тази директива операторът на газопреносна система няма право да откаже свързването на нови съоръжения за съхранение, съоръжения за регазификация на ВПГ или промишлени клиенти, на основание че са възможни бъдещи ограничения на наличния капацитет на мрежата или допълнителни разходи, свързани с необходимото увеличение на капацитета.

43 Впрочем, първо, понятието „съоръжение за съхранение“ е определено в член 2, точка 9 от посочената директива като отнасящо се до съоръжение, което е собственост и/или се експлоатира от „предприятие за природен газ“ — понятие, определено в точка 1 от същия член „с изключение на крайните клиенти“.

44 Второ, понятието „съоръжение за ВПГ“ е определено в член 2, точка 11 от същата директива като означаващо терминал, който се използва за втечняването на природен газ или за внасянето, разтоварването и регазификацията на ВПГ, и „включва спомагателни услуги и временно съхранение, необходими за процеса на регазификация [на ВПГ] и последващата му доставка към газопреносната система“. Следователно става въпрос за образувание, което за разлика от „крайните клиенти“ по смисъла на член 2, точка 27 от Директива 2009/73, по-скоро е в състояние да снабдява газопреносната система.

45 Изключването на крайните клиенти от двете понятия, посочени в точки 44 и 45 от настоящото съдебно решение, впрочем съответства на изложеното в съображение 16 от Директива 2009/73. Съгласно това съображение ефективното отделяне чрез независим преносен оператор в съответствие с третия модел на отделяне следва да се основава на стълб от организационни мерки и мерки, свързани с управлението на операторите на газопреносни системи, и на стълб от мерки, свързани с инвестициите, свързването в мрежата на нови производствени мощности и интеграцията на пазарите посредством регионално сътрудничество. Тези мерки се прилагат посредством разпоредбите на глава IV от посочената директива, като именно с член 23 от посочената директива се прилагат мерките за свързване на нови „производствени“ мощности към системата.

46 Трето, макар предвид определенията на понятията „клиент“ и „краен клиент“, съдържащи се съответно в член 2, точки 24 и 27 от Директива 2009/73, да не е изключено понятието „промишлен клиент“, което фигурира, без да е дефинирано, и в член 23, параграф 2 от тази директива, да се отнася до определени категории крайни клиенти, това не променя факта, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 78 от заключението си, че това понятие не обхваща всички крайни клиенти. В частност то не включва „битовите клиенти“ по смисъла на член 2, точка 25 от посочената директива, а именно клиентите, които закупуват природен газ за свое собствено битово потребление.

47 С оглед на гореизложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 23 и член 32, параграф 1 от Директива 2009/73 трябва да се тълкуват в смисъл, че от тези разпоредби не следва, че държавите членки са длъжни да приемат правна уредба, съгласно която, от една страна, всеки краен клиент може да избира да се свърже към преносна или към разпределителна система на природен газ и от друга страна, операторът на съответната система е длъжен да му разреши да се свърже към посочената система.

По втория и третия въпрос

48 С втория и третия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки трябва да приемат правна уредба, съгласно която единствено промишлен клиент или евентуално единствено промишлен клиент, който преди това не е бил свързан към разпределителната система, може да се свърже към системата за пренос на природен газ.

49 В това отношение следва да се припомни, че видно от точки 36—41 от настоящото съдебно решение, член 23 от Директива 2009/73 изглежда ирелевантен за разрешаването на спора в главното производство, освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция следва да извърши.

50 При всички положения, дори да се приеме, че посочената разпоредба може да се приложи в настоящия случай, забраната, която тя налага на оператора на газопреносната система, да откаже на определени образувания правото да се свържат към тази система, сама по себе си изобщо не предполага задължение да се откаже такова свързване на всеки друг вид клиент.

51 Всъщност, ако съответната държава членка избере третия модел на отделяне, член 23 от Директива 2009/73 само ограничава свободата на действие, с която разполага тази държава членка, за да насочи ползвателите на мрежите към един или друг вид мрежи (вж. по аналогия решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 47).

52 С оглед на гореизложените съображения на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава държавите членки да приемат правна уредба, съгласно която единствено промишлен клиент може да се свърже към системата за пренос на природен газ.

По четвъртия въпрос

53 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 2, точка 3 и член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба на държава членка, съгласно която преносът на природен газ включва транспортирането на природен газ директно към системата за доставка на природен газ на крайния клиент.

54 Що се отнася, на първо място, до член 23 от Директива 2009/73, следва да се отбележи, че по съображения, аналогични на изложените в точки 50—52 от настоящото съдебно решение, ако се приеме, че посочената разпоредба е приложима в настоящия случай, тя допуска такава национална правна уредба.

55 Що се отнася, на второ място, до член 2, точка 3 от тази директива, следва да се отбележи, че съгласно тази разпоредба „пренос“ означава за целите на същата директива „транспортирането на природен газ по мрежа, съставена предимно от тръбопроводи с високо налягане, различна от добивна тръбопроводна мрежа и различна от частта от газопроводите с високо налягане, използвана основно предимно в контекста на местното разпределение на природен газ, с оглед на доставката му на клиенти, но не включващо самата доставка“.

56 Първо, макар да е вярно, че това определение изключва „транспортирането на природен газ по […] частта от тръбопроводите с високо налягане, използвана основно предимно в контекста на местното разпределение на природен газ“, то все пак включва „транспортирането на природен газ […] с оглед на доставката му на клиенти“. Освен това от член 2, точка 24 от Директива 2009/73, от една страна, следва, че понятието „клиенти“ се отнася по-специално до крайните клиенти, а от друга страна, от точка 7 от същия член 2 следва, че понятието „доставка“ обхваща „продажбата, включително препродажбата на природен газ, включително ВПГ на клиенти“. Следователно от самия текст на точка 3 от същия член 2, която определя понятието „пренос“, не може да се направи извод, че е изключено краен клиент да може да се свърже пряко към газопреносната система.

57 Второ, следва да се отбележи, че понятието „пренос“ е определено по аналогичен начин в член 2, точка 3 от Директива 2003/54, а именно като „транспортирането на електроенергия по свързана мрежа на свръхвисоко и високо напрежение с цел нейната доставка до крайни[…] потребители или разпределители, но без да се включва [доставката]“. В решение от 9 октомври 2008 г., Sabatauskas и др. (C-239/07, EU:C:2008:551) Съдът обаче признава възможността за пряко присъединяване на крайните потребители към мрежата за пренос на електроенергия.

58 Това определение е възпроизведено без изменение в член 2, точка 3 от Директива 2009/72.

59 Трето, тълкуването в смисъл, че определението на понятието „пренос“ не изключва възможността за пряко свързване на краен клиент към преносната система, се потвърждава и от текста на Регламент № 715/2009.

60 Този регламент, чиято цел съгласно член 1 от него е да установи недискриминационни правила за условия за достъп до газопреносните системи, включва в приложение I обвързващи насоки, които следва да се вземат предвид и в контекста на Директива 2009/73, както следва от съображение 61 от нея.

61 Точка 3.2.1. от тези насоки, която се отнася до определението на всички важни точки на преносната система във връзка с изискванията за прозрачност, предвижда по-специално, че това определение трябва да включва най-малко всички входни и изходни точки към и от дадена газопреносна мрежа, експлоатирана от определен оператор на преносна система, с изключение на тези изходни точки, „които са свързани с единичен краен потребител“, и също с изключение на тези входни точки, които са свързани пряко към добивна инсталация на единичен производител, която се намира в Съюза.

62 От своя страна точка 3.2.2. от посочените насоки гласи, от една страна, че информацията за „единични крайни потребители“ и за добивни инсталации, която не е включена в определението за важни точки, формулирано в точка 3.2.1, буква а) от същите насоки, следва да се публикува в сумарен вид на съдържащо смисъл равнище, поне по отношение

на всяка балансова зона, и от друга страна, че това сумирано представяне на единични крайни потребители и производствени инсталации се разглежда, при прилагането на това приложение, като една важна точка.

63 С оглед на гореизложените съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 2, точка 3 и член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която преносът на природен газ включва транспортирането на природен газ директно към системата за доставка на природен газ на крайния клиент.

По съдебните разноски

64 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) **Член 23 и член 32, параграф 1 от Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО трябва да се тълкуват в смисъл, че от тези разпоредби не следва, че държавите членки са длъжни да приемат правна уредба, съгласно която, от една страна, всеки краен клиент може да избира да се свърже към преносна или към разпределителна система на природен газ и от друга страна, операторът на съответната система е длъжен да му разреши да се свърже към посочената система.**

2) **Член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава държавите членки да приемат правна уредба, съгласно която единствено промишлен клиент може да се свърже към системата за пренос на природен газ.**

3) **Член 2, точка 3 и член 23 от Директива 2009/73 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която преносът на природен газ включва транспортирането на природен газ директно към системата за доставка на природен газ на крайния клиент.**

Подписи